

Česlovas Laurinavičius. Gerbiamas Prezidente, gerbiamas Pirmininke, gerbiami ponios ir ponai. Leiskite trumpai pristatyti diskusijos dalyvius lietuvius. Jie šiek tiek jau buvo pristatyti. Aš gal tiesiog šiek tiek papildysiu.

Pradėsiu nuo Andriaus Kubiliaus. Jūs turbūt visi jį pažįstat, žinot, kaip turbūt vienos reikšmingų, reikšmingiausių partijų Lietuvoje lyderį, kuris planuoja laimėti šių metų rinkimus.

Bet, žinoma, jis šiandien mums svarbus ir kita prasme. Kas jis buvo prieš dvidešimt metų? Jis buvo žymiai jaunesnis. Galbūt sunku būtų formaliai apibrėžti jo pareigas Sąjūdyje, bet aš pasakysiu taip: Sąjūdis buvo politinis judėjimas, vadinasi, strategija buvo labai svarbi, labai svarbi buvo politinė taktika, bet kartu buvo labai svarbi ir dvasia, specifinis reiškinys, ne bet kam prieinamas. Tai va, šiuo atžvilgiu, aš manau, Andrius Kubilius atstovavo Sąjūdžio dvasiai. Jis, beje, ir pats taip yra pasakęs.

Toliau — Virgilijus Čepaitis. Tai intelektualas, disidentas, lenko Milošo pasekėjas Lietuvoje, turbūt taip galėčiau pasakyti. Ir Sąjūdžiui prasidėjus tapo aktyviu jo nariu ir tokiu reikšmingu politiku, netgi kartais buvo vadinamas kardinolu. Gal pilkuoju, gal šviesiuoju, bet tai, žinoma, liudijo, kad jis yra labai kompetentingas ir tam pasišventęs žmogus.

Toliau — Bronislavas Kuzmickas — intelektualas, filosofas. Nedrįsčiau pasakyti, kad disidentas, bet bent jau, taip sakant, atsargiai anais nelaisvais laikais kalbėjęs ir rašęs, bet jautėsi, kad tai žmogus, kuris vis dėlto netelpa anos sistemos rėmuose. Ir, kai prasidėjo Sąjūdis, tapo vienu pirmųjų jo aktyvių narių. Tapo svarbiu, valstybines pareigas užėmė, bet kartu buvo ir diplomatas. Jis buvo atsakingas nemaža dalim už Sąjūdžio užsienio politiką.

Česlav Okinčic, čia man sunku ką turbūt be pridurti. Salė tikriausiai geriau už mane jį pažįsta. Galiu tik pasakyti, kad buvo labai malonu bendrauti su Česlavu kalbant apie Lietuvos lenkų situaciją. Ir jautėsi šiluma, supratimas, kas, žinoma, ne visada gal pavyksta. Manau, kad Okinčicas yra unikalus dviejų tautų tokio gal tikrai brolybės ar solidarumo simbolis.

Ir Emanuelis Zingeris. Tai čia aš bijau net ką ir pasakyti, kad nesuklyščiau dėl Zingerio regalijų. Mes vėlgi turbūt visi jį pažįstam. Jis, žinoma, intelektualas buvo, kiek prisimenu dar iš sovietinių

Autor: Ryšard Maceikianec
Czwartek, 25 grudnia 2014

---

laikų. O po to tapo aktyviu sajūdiečiu ir iki šiol yra iš esmės tose pačiose gretose šalia Vytauto Landsbergio. Tai tiek turbūt dėl mūsų komandos.

Česlovas Laurinavičius. Szanowny Panie Prezydencie, Szanowny Panie Przewodniczący, Szanowne Panie i Panowie. Pragnąłbym krótko przedstawić dyskutantów strony litewskiej. Zostali oni już częściowo przedstawieni. Ja może tylko uzupełnię.

Zacznę od Andriusa Kubiliusa. Chyba wszyscy Państwo znają go jako lidera jednej z najbardziej znaczących partii na Litwie, który planuje wygrać tegoroczne wybory. Ale jest on dzisiaj dla nas ważny pod innym względem. Kim był przed dwudziestu laty? Był znacznie młodszy. Trudno formalnie określić jego obowiązki w Sajūdisie, dlatego powiem w ten sposób: Sajūdis był ruchem politycznym, strategia była bardzo ważna, bardzo ważna była polityczna taktyka, a jednocześnie ważny był też duch — specyficzne zjawisko nie każdemu dostępne. Uważam, że Andrius Kubilius reprezentował ducha Sajūdisu. Zresztą sam również o tym kiedyś mówił.

Dalej Virgilijus Čepaitis intelektualista, dysydent, następca Polaka Miłosza na Litwie, chyba tak to mogę określić. Po powstaniu Sajūdisu stał się jego aktywnym członkiem i bardzo wpływowym politykiem, zwanym nawet czasami szarym kardynałem. Może szarym, może jasnym, ale to właśnie świadczyło o jego bardzo solidnych kwalifikacjach i zaangażowaniu.

Bronislavas Kuzmickas, intelektualista, filozof, nie odważyłbym się powiedzieć dysydent — przynajmniej ostrożnie wypowiadający się w owych niełatwych czasach bez wolności. Czuło się jednak, że był to człowiek, który nie mieścił się w ramach owego systemu. Kiedy powstał Sajūdis, stał się jednym z pierwszych jego najbardziej aktywnych członków. Stał się znaczący, zajmował ważne stanowiska państwowe, a jednocześnie był dyplomatą. W pewnej mierze był również odpowiedzialny za politykę zagraniczną.

Česlav Okinčic — tu nawet trudno coś dodać. Sama chyba lepiej zna go ode mnie. Mogę tylko powiedzieć, że bardzo przyjemnie było obcować z Česlavem przy omawianiu sytuacji Polaków na Litwie. Dało się odczuć ciepło i zrozumienie, co nie zawsze się udaje. To Česlava Okinčica uważałbym za unikalny symbol dwóch narodów, może też braterstwa i solidarności.

Wreszcie Emanuelis Zingeris — tu nawet boję się coś rzec, żebym się nie pomylił co do

Autor: Ryšard Maceikianec
Czwartek, 25 grudnia 2014

---

peñionych przez niego funkcji. To też chyba wszyscy wiemy. To oczywiście intelektualista, o ile pamiećtam, jeszcze z czasów sowieckich. Potem stał się aktywnym działaczem Sąjūdisu i dotychczas zasadniczo obraca się w tych samych szeregach, obok Vytautasa Landsbergisa.

To tyle co do naszej ekipy.

(Instytut Historii Polski przy Polskiej Akademii Nauk. Instytut Historii Litwy. Solidarność – Sąjūdis: pociątek strategicznego partnerstwa. Sąjūdis – Solidarność: strategicznės partnerystės pradžia. Warszawa, DiG, 2010. Psl. 51 i 106).

Česlav Okinčic. Pone Pirmininke, gerbiاميةji ponios ir ponai, todėl kad dauguma Jūsų suprantą lenkų kalbą, aš kalbėsiu lenkiškai. Tai mano kalba, taigi, manau, kad tai pagrįsta. Atsižvelgiant į tai, kad mūsų programoje mes perėjome prie antros ir trečios temos, žinodamas, kad jau daugiau galiu mikrofono negauti, kalbėsiu ir viena ir kita tema. Pirmiausia norėčiau Jums pasakyti, kad jau nuo pirmo momento, kai įsitraukiau į sąmoningą politinę veiklą, aš stengiausi elgtis taip, kaip liepia mano sąžinė. Taip darau ir iki šiol. Ir atvirai prisipažinsiu — man tai gerai pavyksta.

Tiek metų, kiek egzistuoja laisva Lietuva, jeigu nebuva valdžioje, tai buva prie valdžios. Ir kiekvienas Lietuvos valstybės vadovas, ar prezidentas, ar premjeras stengėsi pasinaudoti mano patarimais, ir aš visuomet patarinėjau jiems kaip liepia mano sąžinė.

Iš pat pradžių, kai susikūrė Lietuvos lenkų sąjunga, pirmi mūsų naujo Prezidiumo žingsniai buvo nukreipti, o tai buvo 1989 m. pavasaris, Sąjūdžio link. Tai aš iniciavau susitikimus ir su ponu profesoriumi Landsbergiu, ir su ponu Čepaičiu, dar buvo ponas Ozolas, atsakingas už tautinius santykius, su kuriais mes kalbėjome įvairiomis bendros veiklos nepriklausomos Lietuvos labui temomis. Ir tam tikru momentu ponas Ozolas padarė didelę klaidą, kadangi aš buva ne Lenkų sąjungos pirmininkas, bet vicepirmininkas, nes jis pasakė, kad tos mano iniciatyvos yra tokios geros, kad ko gero Okinčicas bus lenkų ir lietuvių susitarimo Lietuvoje krikštataėvis. Ir nuo to momento prasidėjo mano problemos Lenkų sąjungoje. Nuo to momento mane pradėta vertinti savotišku lenkų interesų Lietuvoje išdaviku, kad aš iki galo neatstovauju lenkų interesams, kad ne tame glūdi mūsų pagrindinis interesas. Tačiau manęs tai irgi neatbaidė, nes aš žinojau reikalo esmę.

Svarbu buva tai, kad mes, Lietuvos lenkai, parodytume, kad irgi esame už Lietuvos valstybės nepriklausomybę, kad įvairiais būdais mėginame ieškoti kontaktų su Lenkija, su Solidarność.

Autor: Ryšard Maceikianec
Czwartek, 25 grudnia 2014

Tai, kad Solidarność bendradarbiavo su Sąjūdžiu, ieškojo kontaktų ir pritarimo — visa tai buvo gerai. Tik aš iki šios dienos negaliu atleisti Solidarność atstovams, kad jie per mažai ieškojo kontaktų su Lietuvoje gyvenančiais lenkais. Jie nesistengė jų įtikinti, kad lenkas, kur bebūtų, privalo kovoti dėl šalies, kurioje gyvena, nepriklausomybės. Tik primityviai, mano manymu, galbūt tai pasakyta perdėtai, priimdavo Sąjūdžio tvirtinimą, kad tai komunizuoti, rusifikuoti elementai ir iš tikrųjų jiems net gaila skirti laiko. Mano manymu, ponai, Jums tuomet pritrūko kantrybės ir laiko. Jeigu būtumėte kantresni, jeigu daugiau dirbtumėte su savo tautiečiais, šiandien nekiltų klausimas: kodėl šeši nebalsavo už, nors reikia vienareikšmiškai konstatuoti, kad niekas nebalsavo prieš. Ir tai irgi didelis laimėjimas. Ir Prezidentas Landsbergis tuomet visam pasauliui galėjo paskelbti, kad niekas iš Lietuvos deputatų nebalsavo prieš. Tai irgi svarbus elementas.

Nors reikia dar pasakyti, kad būtent Solidarność atstovai čia buvo labai naudingi. Nes tas šešetukas, likus kelioms dienoms iki balsavimo dėl nepriklausomybės, dar lankėsi Maskvoje, Kremliuje ir kalbėjosi su tuometiniu sovietiniu premjeru Tichonovu, o šis jiems pateikė aiškias instrukcijas, kad jie turi balsuoti prieš. Ir tuomet mano ryšių Lenkijoje dėka, mes nusiuntėme į Maskvą Mareką Karpą ir Mareką Nowakovskį, kurie rado tą šešetuką, atvedė į Lenkijos ambasadą pas poną Cioseką jau tada, ir ten su jais įvyko svarbus pokalbis, ir bent jau tiek buvo sutarta, kad jie negali balsuoti prieš. Tad tai yra dalykai, kurie iš tikrųjų turi didelę reikšmę ir kurie tuo momentu buvo labai svarbūs pačiai Lietuvai.

Kalbant apie Lietuvos lenkų sąjungą, buvo sunku tikėtis kitokios reakcijos tame Lietuvos nepriklausomybės kontekste. 1989 metais daugelis Jūsų prisimena, kad buvo toks didysis susitikimas jau naujos, iš dalies nepriklausomos, Lenkijos valdžios su lenkais iš Tarybų Sąjungos. Ir vėl noriu padėkoti Solidarnosč, kad be Lenkų sąjungos pagrindinių vadovų, tai yra tų, kurie buvo daugiausia susiję tik su komunistine Lenkijos valdžia, man irgi pavyko prisijungti prie tos Lietuvos delegacijos. Tai buvo labai geras momentas, nes galima buvo pristatyti visai kitus argumentus, visai kitokią Lietuvoje gyvenančių lenkų poziciją. Nes mūsų Sąjungos vadovai tik nuogaštavo dėl Lietuvos valdžios sprendimų, dar komunistinės Lietuvos sprendimų, ir, kita vertus, Lenkijos valdžios reakcijos. Kai mes apie tai kalbėjome pas Premjerą Mazowieckį, tai buvo pokalbis apie Lenkijos ir Lietuvos bendradarbiavimą siekiant susitarti būtent šiuo klausimu. Kai buvome pas Prezidentą Jaruzelskį, būtent Prezidentas Jaruzelskis, atsakydamas į visas tas lyg Lietuvos lenkų abejones, konstatavo, jog jis pirmiausia susitars su Gorbačiovu, kad netrukus išvis susikurs nauja organizacija Sovietų Sąjungos lenkų sąjunga.. Ir tuomet jis lyg pažymėjo tas dvi temas, aš jau neišlaikiau ir nusiunčiau savo vizitinę kortelę Prezidentui Jaruzelskiui, kad noriu pasisakyti šia tema. Tuomet Lenkų bendrijos pirmininkas buvo toks draugas Klasa ir jis man aiškino, kad to daryti negalima pagal protokolą, o aš jam sakau: Gerbiamas pone, apie kokį protokolą mes galime kalbėti, kai mes čia kalbame apie svarbiausius klausimus valstybei, kurioje mes gyvename? Ir Jaruzelskis iš mandagumo man suteikė žodį. Tuomet aš, aišku, jo adresu išsaciau labai daug kaltinimų, kad Jaruzelskis nesusi taręs su mumis kuria kažkokias sąjungines organizacijas situacijoje, kai Lietuvai jau kovoja dėl nepriklausomybės. Ir vėliau Jaruzelskiui teko ilgai dėl to aiškintis o po to, kai aš grįžau į Vilnių, buvo neeilinis Lenkų

Autor: Ryšard Maceikianec
Czwartek, 25 grudnia 2014

---

sajungos prezidiumo posėdis kuriame mane norėjo pašalinti iš Sąjungos už tai, kad aš sugadinau susitikini; su Jaruzelskiu. Taigi, tai tikrai nebuvo lengvas laikotarpis kuriant mūsų lenki opoziciją Lietuvoje.

Tik tiek, kad reikėjo nuosekliai veikti, ir tai, kad mus labai rėmė, mūsų nebuvo daug, čia šioje salėje sėdžiu aš, ponas daktaras Čobotas ir dar keli žmonės, bet mus labai rėmė Lenkijos Solidarność ir tuometinė Lenkijos vyriausybė, vadovaujama pono Mazowieckio. Iš esmės du ar trys balsai prieštaravo daugumai Lietuvoje gyvenančių lenkų, nes mes Lietuvoje kovojome dėl teisingo reikalo ir aš džiaugiuosi, kad likimas man davė galimybę veikti ne tik kaip Lietuvoje gyvenančiam lenkui, bet ir kaip Lietuvos piliečiui. Pono Prezidento Landsbergio pasitikėjimo dėka galėjau veikti įvairiose geografinėse platumose Lietuvos valstybės labui. Kai ketinome balsuoti už Lietuvos nepriklausomybės sugrąžinimą, aš balsavau Lietuvos Seime, likus 5 minutėms iki balsavimo, raginau visu balsuoti, kad būtų sugrąžinta Lietuvos nepriklausomybė. Ir tikinau lietuvius, kad panašiai kaip 1918 metais buvo lenko Narutavičiaus parašas po Lietuvos Nepriklausomybės Aktu, lygiai taip pat ir dabar nepritrūks lenkų parašų. Vėliau, kaip Sovietų Sąjunga nenorėjo mūsų pripažinti ir buvo savotiška šliaužianti intervencija, mėnesį po to prezidento Landsbergio pavedimu buvau Gdanske antram Solidarność suvažiavime ir tuomet suvažiavimas ryžtingai parėmė Lietuvą jos kovoje dėl nepriklausomybės, priėmė atitinkamus nutarimus. Aš kalbėjau tame suvažiavime ir buvau sutiktas kaip didelis didvyris. Tai buvo tikrai svarbi diena mano gyvenime. Du mėnesius po Nepriklausomybės paskelbimo, Nepriklausomybės Akto kopija gulėjo ant Popiežiaus stalo. Ir Popiežius meldėsi už Lietuvą. Ir to rezultatus matome. Taip pat Sajūdžio ir Solidarność, jų bendradarbiavimas buvo labai aktyvus ir labai geras.

Vėlgi, grįžtant prie tautinių mažumų temos, tai, aišku, labai jautri sritis. Čia padaryta labai daug klaidų iš vienos ir iš kitos pusės. Ir tikrai Lietuvos pusės reakcija nebuvo tokia vienareikšmiška į visus Lietuvoje vykusius procesus. Lengviausia pasakyti, kad lenkų mažuma, tai lyg solidarizuotas elementas, ar kaip sakė profesorius — rusifikuotas elementas. Tai labai supaprastinta situacija. Aš kalbėjau Sajūdžio suvažiavime prieš pat rinkimus, kurie baigėsi Lietuvos Nepriklausomybės sugrąžinimu. Sporto rūmuose 5 tūkstančiai delegatų, manau kad 4999 lietuviai, o aš vienintelis lenkas. Ir toje situacijoje, kai aš palyginau solidarų Sajūdį su Solidarność, kilo didelės ovacijos. Kai palyginau Pirmininką Landsbergį su Prezidentu Lechu Wałęsa, man plojo dar daugiau, kai kalbėjau apie tai, jog Lietuvą remia visi pasaulio lenkai — plojimai tęsėsi. Tačiau, kai pabrėžiau, jog reikia padaryti viską, kad šioje salėje kitą kartą būtų žymiai daugiau lenkų ir tam tikri lenkų mažumos reikalavimai būtų įvykdyti, man neplojo. Pasigirdo švilpimas. Aš žinojau, kad bus tokia reakcija. Ten buvo ir vietovių, kuriose kalbama lenkų kalba, kur lenkai sudaro daugumą, tema ir aukštųjų mokyklų tema, kas jau šiandien įmanoma, ir rūpinimosi lenkų kapinėmis tema. Visa tai buvo reikalinga tam, kad kartu, išvien eitume link laisvųjų tautų laisvosios Europos.

Autor: Ryšard Maceikianec
Czwartek, 25 grudnia 2014

Iš esmės mums tai šiandien pavyko, tik jeigu tie reikalavimai būtų sprendžiami greičiau, nes iki šiolei mano manymu absurdiška, kad negalime turėti dvikalbių užrašų, kad, kita vertus, mūsų pavardės negali būti rašomos gimtąja kalba. Man tai nesuprantama. Man tai ir toliau yra Lietuvos kompleksas, didysis kompleksas, kurį reikia nugalėti. Ir mano manymu, jeigu dabartinė valdžia neįstengtų to padaryti, o tai jau buvo šiandien anonsuota, kad Konservatorių partija, ponas pirmininkas Kubilius ketina perimti valdžią, tai mano manymu jie privalo šiandien čia Varšuvoje, šiuose rūmuose įsipareigoti, kad tai bus jų pirmas sprendimas, kuris išves Lietuvą iš kompleksų. Labai ačiū (plojimai).

(Instytut Historii Polski przy Polskiej Akademii Nauk. Instytut Historii Litwy. Solidarność – Sąjūdis: początek strategicznego partnerstwa. Sąjūdis – Solidarność: strategicznės partnerystės pradžia. Warszawa, DiG, 2010. Psl. 126 - 129)

Ištrauka iš knygos „Susikalbėjime su savo lenkais“.

(M.M.)* - Kai balsavote už Nepriklausomybės Akte, dalis lenkų deputatų susilaikė. Kaip į tai žiūrėjote?

(V.L.) **- Diagnozė buvo aiški, panaši į gailėstį. Ir jie patys ne iki galo elgėsi kaip opozicija. Pasirinko tarpinį žingsnį, kažką aiškino... Lyg būtų jautę kažkokią gėdą. Diskomforte. O vėliau Okinčicas pasakojo, kad jų trejukė net paskutinę naktį prieš balsavimą įtikinėjo, kad nebalsuotų prieš.

(M.M.) - O ar jie norėjo balsuoti prieš nepriklausomybės paskelbimą?

(V.L.) - Juos buvo nuteikę KGB ir komunistai, kad eitų prieš. Tada kiltų lūžis, labiau matomas, kurį galėtų rodyti kaip tautinį konfliktą. Antai lenkai nenori nepriklausomybės. O kai susilaikė, tai dar šiaip taip... Galima pasakyti, kad ne iki galo suprato kas sprendžiama. Galima buvo taip interpretuoti. Minkštai traktuoti, be priekaištų. Neprisimenu nė vieno jų pasisakymo prieš nepriklausomybę. Žinoma, neoficialiai to buvo iš įvairių partijų pusės - pretenzijų „Sąjūdžiui“. Bet lenkai atėjo į protą ypač po Sausio žudynių. Tada pasirodė mus remiančių atsišaukimų. (V. Landsbergis. *Susikalbėjime su savo lenkais. Vilnius, BMK Leidykla, 2012. Psl. 22 - 23*)

* (M.M.) - Mariusz Maszkiewicz.

Autor: Ryšard Maceikianec
Czwartek, 25 grudnia 2014

** (V.L.) – Vytautas Landsbergis

Komentarz redakcji:

Podstawowym problemem przy zabieraniu głosu w dyskusji, dotyczącej powyższej książki i zawartych w niej treści - jest nieznamość jej „bohaterów”. Č. Okinčic określa Litewskich Polaków i siebie samego mianem „Polaków”, co bez przymiotnika „Litewskich”, [...ustawia nas w roli „odłamu Narodu Polskiego, zamieszkałego na Litwie”. Teoria ta, wywodząca nas z jakichś osadników i jeńców polskich, osiadłych lub osadzonych na ziemiach litewskich, wydaje mi się z gruntu mylna lub co najmniej historycznie bardzo nieścista, poza tym zaś degradująca nas w społeczeństwie krajowym, bo strącająca nas ze stanowiska współobywateli kraju do roli kolonistów obcych, a więc krzywdząca nas w swych wnioskach politycznych...] (*Michał Romer. Dwie teorie o Polakach litewskich. Zeszyty Historyczne, Nr 106. Rok 1993, Paryż.*).

Złożoność tematu polega więc też na tym, iż nie wiemy czy Č. Okinčic rzeczywiście z Polski pochodzi, znakami jakiego alfabetu powinno być pisane jego nazwisko oraz jaką rolę odgrywali i do czyjej nomenklatury należeli sowieccy adwokaci. Tym bardziej, iż jak wynika z życiorysu Č. Okinčica, stał się adwokatem w roku 1983 w okresie sowieckiej okupacji na długo przed ogłoszeniem Niepodległości Litwy za bliżej nieznaną nam zasługę nawet bez należnego prawniczego stażu.

Ciekawe, że Józef Mackiewicz w powieści „Nie trzeba głośno mówić”, poświęconej wydarzeniom z okresu ostatniej wojny na Białorusi, z charakterystyczną jemu skrupulatnością odnotowuje w Mińsku autentyczną postać Fabiana Okińczyca - najpierw agenta sowieckiego GRU, później hitlerowskiego SD:

[... W roku 1942 zlikwidowali w Mińsku księży Maleca, Głakowskiego, Rybałtowskiego. W rezultacie w całym Mińsku został jedyny ksiądz katolicki Ignatawiczius, duszpasterz litewskich oddziałów policyjnych na Białorusi. Mało tego. W marcu 42 papież mianuje księdza Niemancewicza obrządku wschodniego w Albertynie, delegatem tego obrządku na Białoruś, z tytułem papieskiego egzarchy. W sierpniu SD aresztuje egzarchę Niemancewicza, przywozi do Mińska i rozstrzeliwuje. Z początku trudno się było nam zorientować. Ale oto okazało się, że głównym agentem SD jest Fabian Okińczyk. Pan wie, jeden z przywódców „Hromady” zlikwidowanej przez Polaków w roku 1927. Z agenta GPU przedzierzgnął się w agenta Gestapo. I założył partię białoruskich hitlerowców. Wydawał nawet gazetę „Nowy Szljach”,

Autor: Ryšard Maceikianec
Czwartek, 25 grudnia 2014

---

pięćset egzemplarzy... Bez znaczenia. I on to wywąchał przez swoich konfidentów i doniósł SD o istnieniu tajnej białoruskiej partii, o tendencjach „zachodnich”, montowanej przez kler katolicki i utrzymującej rzekomo powiązania z Watykanem. Tymczasem ksiądz Godlewski w znak protestu przeciwko mordowaniu księży, składa urząd głównego inspektora szkolnego. A tu zaczęły się straszne czasy. Pan nie był wtedy w Mińsku?

- Nie byłem.

- Już w marcu powstaje tajne sowieckie: „Specjalne białoruskie zgromadzenie dla przygotowania podziemnych działaczy”. Obliczyliśmy, że zrzucono na Białoruś w ubiegłym roku 2.600 wyszkolonych spadochroniarzy. Jeszcze w 42-gim, 9 września, powstaje tajny sowiecki „Białoruski sztab partyzanckiego ruchu”. Niezadługo „Białoruski Związek Antyfaszystowski”. Zaczyna się infiltracja o hasłach racjonal -komunizmu, jak za czasów NEP-u. Chaos zwiększał się z dnia na dzień. I oto w tym chaosie, 24 września 1942, SD aresztuje ks. Godlewskiego. Ślad po nim ginie. Na interwencje odpowiadają: „Ks. Godlewski znajduje się w Rydze, gdzie pracuje bardziej korzystnie niż tu...” Tymczasem po kilku dniach dowiadujemy się, że został zastrzelony w podziemiach Gestapo...] (Józef Mackiewicz. Nie trzeba głośno mówić. Kontra, Londyn, 1993, str. 301.)

Dziwi też, po co Č. Okinčic oczernia nas w trakcie dyskusji w Warszawie, doskonale wiedząc, iż nikt na konsultacje w sprawie głosowania odnośnie niepodległości Litwy do Moskwy czy ambasady PRL w Moskwie nigdy się nie udawał. Zastanawia też, dlaczego Vytautas Landsbergis, Andrius Kubilius i Ko milcząco poparli powyższe wypady Č. Okinčic, doskonale wiedząc, iż nie mają one nic wspólnego z prawdą. Tym bardziej, iż V. Landsbergis w kilku innych wydanych książkach wyraził odmienną interpretację wydarzeń, zresztą również nieprawdziwą.

Nie mniej karykaturalnie wyglądają wypowiedzi Česlovasa Laurinavičiusa, przedstawiciela Instytutu Historii Litwy, który członka delegacji naszego kraju, uczestniczącego w dyskusji na Zamku Królewskim w Warszawie, Virgilijusa Čepaitisa pasuje na „*następca Polaka Miłosza na Litwie*”, mimo iż sąd niepodległej Litwy uznał V. Čepaitisa za wieloletniego tajnego współpracownika KGB, a Sąd Konstytucyjny Republiki Litewskiej z kolei uznał KGB za organizację przestępczą. Kim więc jest i kogo reprezentuje Č. Laurinavičius oraz jaką pisaną historię Litwy oddadzą do rąk przyszłych pokoleń on i jemu podobni?

Pytań więc wyraźnie jest więcej, niż odpowiedzi.

Ryšard Maceikianec